

Voor dit examen zijn maximaal 75 punten te behalen; het examen bestaat uit 28 vragen. Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Bij elke vraag is aangegeven welke bron(nen) en atlaskaart(en) nodig zijn voor de beantwoording.

Migratie en Vervoer

De vragen 1 tot en met 4 gaan over migratie en ruimtelijke inrichting.

bron 1

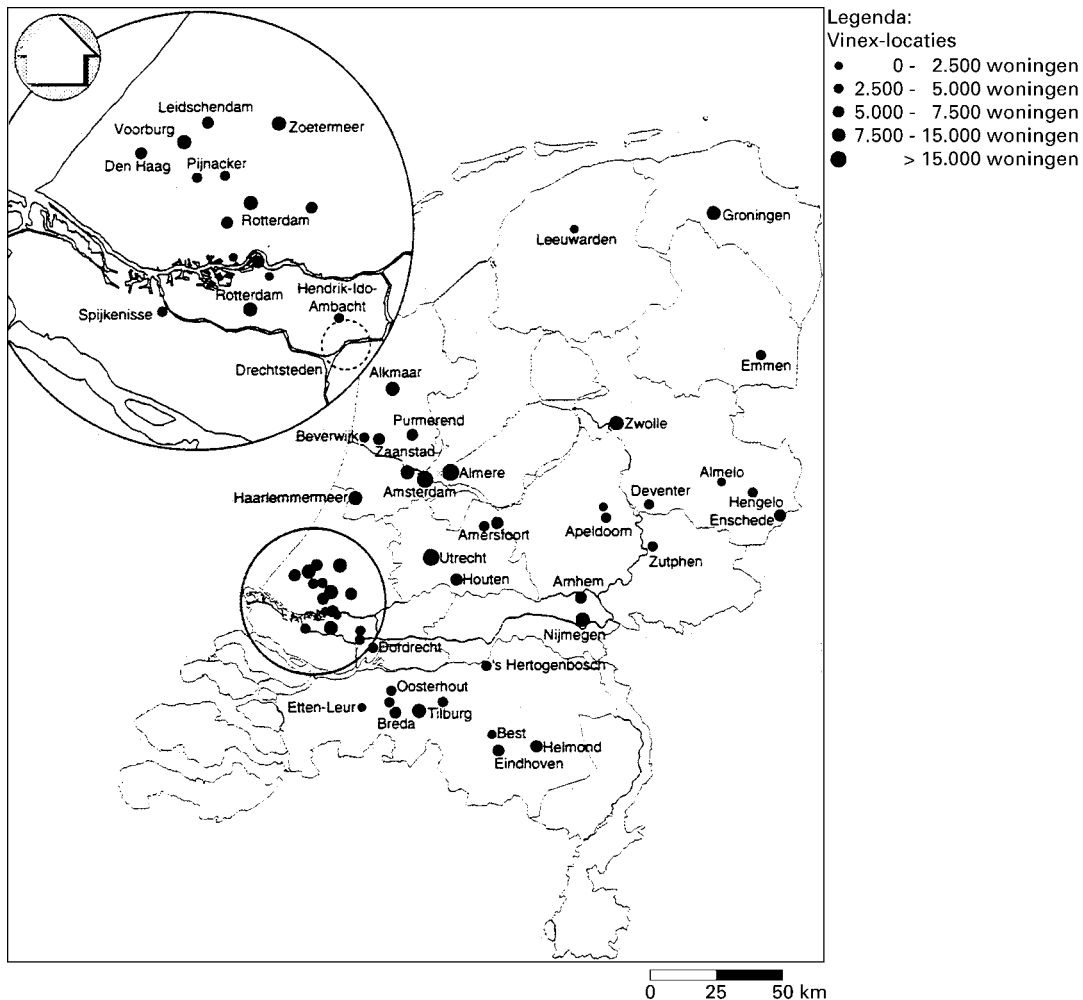
Migratie in de regio Helmond

Wil Helmond ook de komende jaren zijn vestigingsoverschot behouden, dan zal een kwalitatief hoogwaardig nieuwbouwprogramma noodzakelijk zijn. Het blijkt namelijk dat huishoudens vooral over korte afstanden verhuizen. Wil Helmond meer inwoners uit andere gemeenten aantrekken dan zal de grootste groei van de vestigers te halen zijn in de gemeenten die in de nabijheid van de stad liggen. Het aantal vertrekkers is veel moeilijker te beïnvloeden. In de jaren zestig en zeventig had Helmond, een oude industriestad, een vertrekoverschot. Op dit moment heeft Helmond een sterke positie als woongemeente in Zuidoost-Brabant. Dit is te danken aan een kwaliteitsverbetering van de stad als geheel, maar vooral aan het feit, dat in de gemeente Helmond in het kader van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (Vinex) een belangrijke zogenaamde Vinex-locatie is gepland. Dit beleid dient dan ook absoluut gehandhaafd te blijven.

vrij naar: *Gemeente Helmond, Verhuisprocessen op de Helmondse woningmarkt 1996–1998, april 1999*

bron 2

Grote Vinex-locaties

bron: *Centrum voor energiebesparing en schone technologie, november 1995*

Gebruik de bronnen 1 en 2 en eventueel de atlas bij de vragen 1 tot en met 4.

Bij de vragen 1 tot en met 4 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar, leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen, wissel je van analyseniveau en verander je van ruimtelijke schaal.

In het kader van het Vinex-beleid wil de overheid grote aantallen woningen bouwen op bepaalde plaatsen in Nederland (zie bron 2). Ook in de gemeente Helmond is een dergelijke Vinex-locatie gepland.

Naast het tegemoetkomen aan de woningbehoefte, zijn er nog andere doelstellingen op het gebied van de ruimtelijke ordening die de Rijksoverheid met het bouwen van grote aantallen woningen op Vinex-locaties wil bereiken.

2p **1** Geef twee andere doelstellingen van het Vinex-beleid.

In de jaren zestig en zeventig was het migratiesaldo van Helmond ten opzichte van de regiogemeenten meestal negatief.

3p **2** Noem drie pushfactoren ter verklaring van dit negatieve saldo die samenhangen met de woonomgeving in steden als Helmond.

In bron 1 wordt gesteld dat het grote aantal woningen dat de gemeente Helmond mag bouwen alleen gerealiseerd kan worden als er een behoorlijk positief migratiesaldo is met de gemeenten in de regio. Een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de nieuwbouwplannen is dat de overige gemeenten in de regio Helmond nog maar beperkt woningen mogen bouwen.

2p **3** Geef twee argumenten waarom de gemeentebesturen van deze gemeenten tegen het beperken van woningbouw in hun gemeenten kunnen zijn.

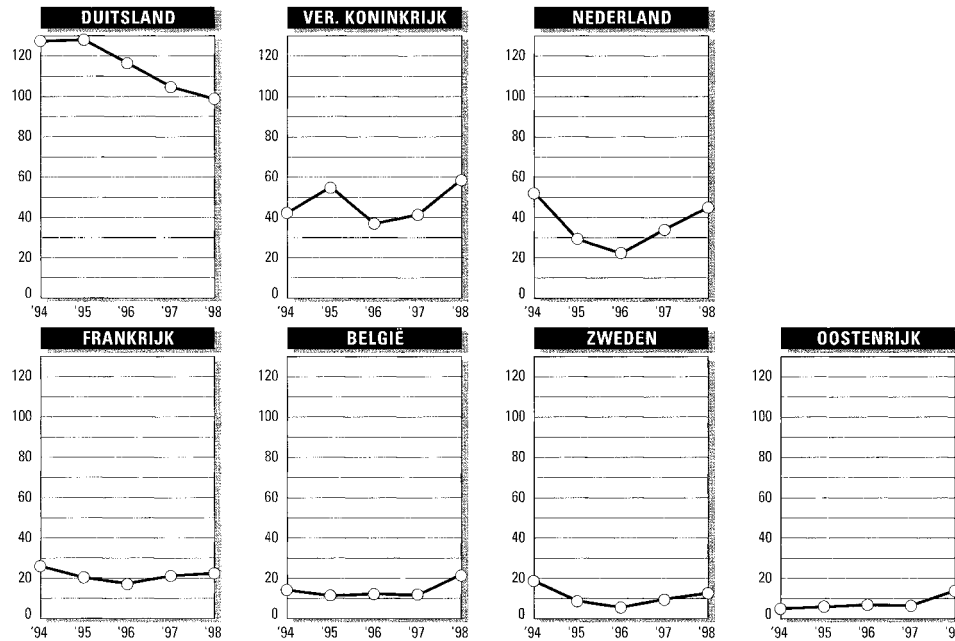
Mensen die vanuit Helmond migreren naar andere gemeenten zijn in twee groepen te verdelen. De overheersende reden van migratie is voor beide groepen verschillend.

2p **4** A: Welke migratiereden overheerst bij mensen die vertrekken uit Helmond naar gemeenten in de regio?
B: Welke migratiereden overheerst bij mensen die vertrekken uit Helmond naar overig Nederland?

De vragen 5 tot en met 8 gaan over Europese migratievraagstukken.

bron 3

Individuele asielaanvragen in enkele Europese landen (× 1000)

bron: Vluchtelingenwerk Nederland, vluchtelingen in getallen, editie 1999

Gebruik bron 3 bij vraag 5 tot en met 8.

Bij de vragen 5 tot en met 8 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar en leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen.

Bron 3 laat een verschil zien tussen de ontwikkeling van het aantal asielaanvragen in Nederland en die in Duitsland tussen 1996 en 1998.

- 3p 5 A: Welk verschil wordt bedoeld?
B: Geef een verklaring voor het verschil.

In het rapport 'Minderheden 1999' van het Sociaal en Cultureel Planbureau wordt gesteld, dat de periode 1990–2000 het decennium is geweest met het hoogste aantal immigranten in Nederland tot nu toe. Deze grote aantallen worden voor een belangrijk deel verklaard door het 'kleiner' worden van de wereld.

- 2p 6 Noem twee belangrijke ontwikkelingen in de laatste decennia, die voor dit 'kleiner' worden van de wereld gezorgd hebben.

Van de elf belangrijkste herkomstlanden van asielzoekers is tussen 1992 en 1998 het totale aantal asielzoekers in Nederland gestegen van 45.000 naar 159.000.

- 1p 7 Welk Europees land had een fors aandeel daarin?

Uit bron 3 is af te lezen dat het aantal asielaanvragen per land nogal verschilt. In de Europese Unie kan men besluiten tot een betere verdeling van het aantal toe te laten asielzoekers over de lidstaten. Er zijn hierbij verschillende criteria mogelijk zoals: bevolkingsdichtheid per land en het BNP per hoofd van de bevolking per land.

- 5p 8 A: Geef een argument voor het gebruik van het criterium 'bevolkingsdichtheid per land'.
B: Geef een argument voor het gebruik van het criterium 'BNP per hoofd van de bevolking per land'.

Gebruik voor de vragen 8C en D ook atlaskaart 58.

C: Noem een lidstaat van de EU waarbij het criterium 'bevolkingsdichtheid per land' niet goed bruikbaar is.

D: Geef ook aan waarom het niet goed bruikbaar is.

bron 4

IJzeren Rijn langs A67 leggen

Den Bosch – De provincie Noord-Brabant wil dat de IJzeren Rijn grotendeels langs de A67 wordt gelegd. Behalve voor goederentransport moet deze nieuwe spoorverbinding ook gebruikt gaan worden voor passagiersvervoer.

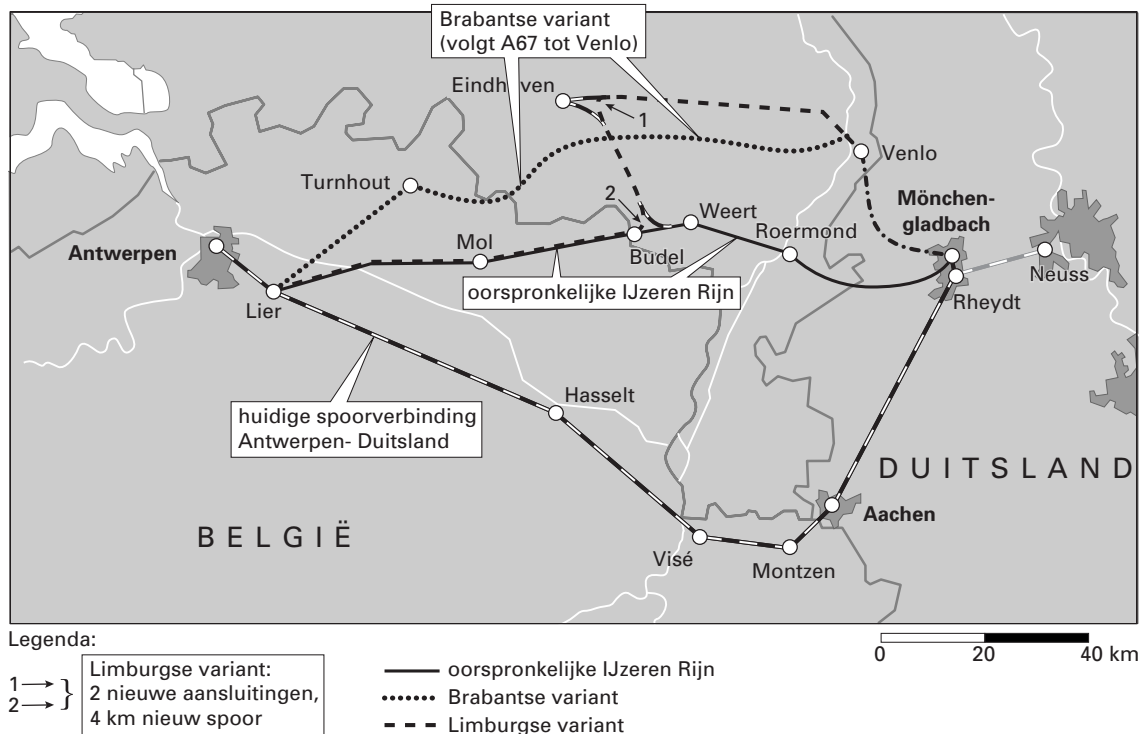
Voor de provincie is de Limburgse variant volstrekt onaanvaardbaar. „Limburg schuift hiermee de problemen die het goederentransport in zijn eigen stedelijke gebieden heeft, op Brabant af. Daar kan natuurlijk geen sprake van zijn”, oordeelt de gedeputeerde Van Geel.

De IJzeren Rijn is een in onbruik geraakt goederenspoorlijntje dat België tot leven wil wekken. Minister Netelenbos wordt gevraagd om de Brabantse variant nog toe te voegen aan de vijf al aangedragen tracés door Railned.

bron: *Brabants Dagblad*, februari 2000

bron 5

Enkele varianten op de IJzeren Rijn

vrij naar: *Brabants Dagblad*, najaar 1999

Gebruik de bronnen 4 en 5 en de kaartbladen 34-35 en 53 uit de atlas bij de vragen 9 tot en met 12.

Bij de vragen 9 tot en met 12 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar, leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen en verander je van ruimtelijke schaal.

België heeft jaren met Nederland onderhandeld om de 'IJzeren Rijn' weer in gebruik te nemen.

2p **9** Geef twee argumenten waarom de Belgische overheid de 'IJzeren Rijn' weer in gebruik wil nemen.

Het weer in gebruik nemen van het oorspronkelijke tracé van de 'IJzeren Rijn' over het Nederlands grondgebied stuit op bezwaren op verschillende ruimtelijke schalen.

4p **10** A: Geef een bezwaar op nationale schaal tegen het weer in gebruik nemen van de 'IJzeren Rijn'.

B: Geef een bezwaar op regionale schaal tegen het weer in gebruik nemen van de 'IJzeren Rijn'. Gebruik daarbij de kaarten 35 en 53D.

Op gemeentelijk niveau (bijvoorbeeld Roermond) bestaat ook weerstand tegen het weer in gebruik nemen van het oorspronkelijke tracé van de 'IJzeren Rijn'. De gemeente krijgt wel de lasten, maar niet de lusten.

- 4p **11** A: Geef twee voorbeelden van dergelijke lasten voor de gemeente Roermond.
Zonder de aanleg van bepaalde verkeersinfrastructurele voorzieningen heeft Roermond geen voordeel van het weer in gebruik nemen van de 'IJzeren Rijn'.
B: Geef twee voorbeelden van zulke verkeersinfrastructurele voorzieningen.

- 3p **12** A: Welke variant, de Brabantse of de Limburgse, tast het minst de belevingswaarde van de inwoners van plaatsen als Helmond en Deurne aan?
B: Leg uit waarom.

Bij de vragen 13 en 14 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar, leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen.

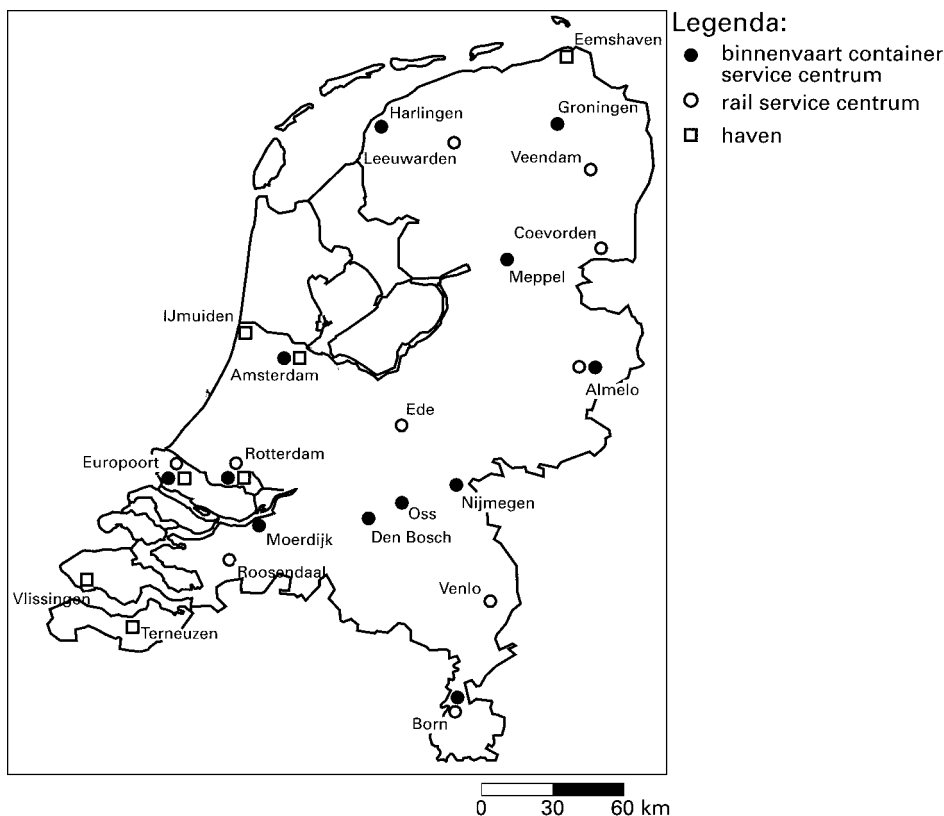
De termen *intermodaal* en *multimodaal* hebben ongeveer dezelfde betekenis. Bij de vragen 13 en 14 wordt alleen de term *multimodaal* gebruikt.

Multimodaal vervoer en de aanleg van multimodale transportknooppunten worden door verschillende belangengroepen en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat gezien als dé oplossing voor een groot aantal problemen in Nederland. Multimodaal transport zou een waarborg zijn voor het behoud van natuur en milieu in ons land.

- 2p **13** Geef een andere reden waarom de overheid en de transportsector zich sterk maken voor multimodaal transport.

bron 6

Vervoersknooppunten in Nederland

bron: IDG-bulletin, 1997/98

Gebruik bron 6 en de kaartbladen 30-31 uit de atlas bij vraag 14.

Uit bron 6 blijkt dat de multimodale vervoersknooppunten niet regelmatig over Nederland gespreid zijn. Zo zouden Lelystad en Zwolle heel goed voor vestiging van zo'n knooppunt in aanmerking kunnen komen.

3p 14 □

A: Noem twee redenen waarom Lelystad en Zwolle geschikte locaties zijn voor vestiging van een multimodaal transportknooppunt.

B: Noem een reden waarom in Lelystad eerder een multimodaal transportknooppunt gevestigd zal worden dan in Almere.

Politiek en Ruimte

De vragen 15 tot en met 18 gaan over ruimtelijk gedrag en politiek-ruimtelijke organisatie.

bron 7

Grootse plannen voor de Hoeksche Waard

Wellicht is het de lezer van het Rotterdams Dagblad de afgelopen weken opgevallen? Krantenkoppen over de Hoeksche Waard suggereerden een plotseling oploeiende discussie over samenwerking tussen gemeenten. Diverse bestuurders gaven hun mening over de bestuurlijke samenwerking (die te snel werd verengd tot gemeentelijke herindeling). En dat alles naar aanleiding van een door de gemeenteraad van Korendijk aangenomen motie, waarin wordt uitgesproken dat gemeentelijke herindeling niet noodzakelijk én niet gewenst is. Waarom deze opwinding in de Hoeksche Waard? Is er een reële dreiging van herindeling? Worden de Hoekschewaardse gemeenten, al of niet heringedeeld, door de

stadsprovincie Rotterdam opgeslokt? (...)

In het project Ruimtelijke Inrichting Hoeksche Waard is de hoofddoelstelling van de provincie en gemeenten gezamenlijk het toekomstige lot van de Hoeksche Waard niet afhankelijk te stellen van beslissingen elders. „Beter is,” zo stelt het project, „maar het lot in eigen hand te nemen.” (...)

Er kan ook niet aan worden voorbijgegaan dat de zes gemeentebesturen veelal zesmaal hetzelfde beleid ontwikkelen en uitvoeren. In een begrensde en in hoge mate sociaal-cultureel identiek gebied kan dat bijna niet anders.

bron: Leeuwe, Ch., *Grootse plannen in de Hoeksche Waard*, in: *Rotterdams Dagblad*, 24 januari 1996

bron 8

De Hoeksche Waard

Legenda:
- - - - provinciegrens
— gemeentegrens

vrij naar: *De Grote Bosatlas*, 51^e druk, Groningen, 1995

Enkele gegevens van de zes gemeenten in de Hoeksche Waard en enkele andere gemeenten

	huwelijks- vrucht- baarheid (in %)	bevolking ouder dan 65 jaar (in %)	stemmen op de christelijke politieke partijen SGP, RPF en GPV (in %)	personen auto's per 1000 inwoners	banen in de industrie (in %)	oppervlakte tuinbouw- gewassen onder glas (in 100m ²)	besteedbaar inkomen per inwoner in gulden
	1997	1998	1998	1998	1996	1997	1995
Gemeenten van de Hoeksche Waard							
1 Binnenmaas	43,0	12,2	8,7	428	33	2489	21000
2 Cromstrijen	44,6	11,6	9,3	399	29	580	20150
3 's-Gravendeel	44,0	13,5	12,5	382	37	394	18950
4 Korendijk	58,5	11,6	21,5	399	35	188	19650
5 Oud-Beijerland	46,9	11,6	15,1	373	27	845	19850
6 Strijen	55,2	11,8	9,7	393	28	1194	19700
Heerjansdam	51,2	14,1	4,8	407	58	500	21150
Rotterdam	47,7	15,7	3,2	300	17	8937	18150
Spijkenisse	40,5	9,9	2,6	350	17	0	19200
Zwijndrecht	45,6	15,0	10,6	355	28	1002	20000
Noord-Holland	47,5	13,5	1,8	363	16	101693	20050
Utrecht	49,2	12,4	7,4	391	16	20868	20300
Zeeland	49,7	16,6	13,7	391	26	6805	19000
Zuid-Holland	48,4	13,9	6,9	362	18	587012	19650

bron: De Grote Bos@tlas, statistiek 99/00

Gebruik de bronnen 7, 8, 9 en de atlaskaarten 32–33, 44–47 en 52–55 voor de vragen 15 tot en met 18.

Bij de vragen 15 tot en met 18 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar, leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen, verander je van ruimtelijke schaal en wissel je van analyseniveau.

Hogere bestuursniveaus (provincie en nationale overheid) zien voor de Hoeksche Waard een andere rol weggelegd dan de bewoners van de Hoeksche Waard zelf.

De lagere bestuursorganen kunnen moeilijk weerstand bieden aan de hogere bestuursniveaus.

De burgemeester van Oud-Beijerland, drs. Ch. Leeuwe, meent dat er toch wel kansen zijn om het lot in eigen hand te nemen; maar dan is gemeentelijke samenwerking geboden.

Dat kan ook, want de zes gemeenten van de Hoeksche Waard zijn in hoge mate sociaal-cultureel identiek en voeren grotendeels hetzelfde beleid.

In bron 7 wordt gesteld dat de Hoeksche Waard in hoge mate een sociaal-cultureel identiek gebied is.

3p **15** □ A: Welk gegeven uit bron 9 ondersteunt het beste dat de zes gemeenten van de Hoeksche Waard sociaal-cultureel afwijken van andere gebieden.

B: Beargumenteer je keuze.

Al dertig jaar wordt in Nederland gesproken over de invoering van een vierde bestuurslaag, de stadsprovincie.

Mocht het er nog eens van komen dat er een stadsprovincie Rotterdam wordt gevormd, dan zou de Hoeksche Waard een belangrijke rol kunnen spelen in verband met het woningtekort in Rotterdam.

- 4p **16** Geef daarvoor een verklaring met behulp van gegevens uit de atlas. In de verklaring moet je gebruik maken van:

A: een gebiedskenmerk (zie kaartbladen 44–47 en 52–55).

B: een ruimtelijk kenmerk van de Hoeksche Waard.

De inwoners van de gemeenten van de Hoeksche Waard zijn tegen de vorming van een stadsprovincie Rotterdam.

- 2p **17** Beredeneer, met kaart 46D als uitgangspunt, waarom de inwoners hier tegen zijn.

- 4p **18** A: Welke twee kaarten van kaartblad 55 bevatten informatie die niet goed in overeenstemming is te brengen met de bestuurlijke samenvoeging van de Hoeksche Waard en Rotterdam?

B: Geef bij elk van beide gekozen kaarten aan waarom niet.

De vragen 19 tot en met 21 gaan over economie en politiek-ruimtelijke organisatie.

bron 10

'Laat de cacaoprijs vrij' Politieke interventies hebben niet geholpen

Van onze redactie economie

AMSTERDAM – Vijfentwintig jaar lang is zonder succes getracht de cacaoprijs via prijsinterventies te beïnvloeden. De ICCO koopt cacao op bij lage wereldmarktprijzen om de cacaoprijs te verhogen en verkoopt cacao bij hoge wereldmarktprijzen om de cacaoprijs te verlagen. De tijd is rijp om de Internationale Cacao Organisatie (ICCO) op te doeken en te vervangen door een minder

politiek getinte organisatie.

Dat zegt de Nederlandse Cacao Vereniging (NCV) in haar jongste jaarverslag. Er moet een wereldplatform komen waarvan alle belangrijke producenten- en consumentenlanden lid zijn stelt de NCV. De nieuwe organisatie moet vooral oog hebben voor producenten- en consumentenbelangen en de agenda minder laten domineren door politieke beïnvloeding. (...)

vrij naar: Trouw, 6 september 1999

Gebruik bron 10, de kaarten 137A, 171B en andere atlaskaarten voor de vragen 19 tot en met 21.

Bij de vragen 19 tot en met 21 vergelijk je gebieden met elkaar en leg je relaties tussen gebieden.

De EU onderhoudt nauwe relaties met een aantal ontwikkelingslanden.

Dit blijkt onder andere uit kaart 171B.

- 3p **19** A: Welke groep landen is dit?
B: Waarom behoren juist deze landen tot deze groep?

„Vijfentwintig jaar lang is zonder succes getracht de cacaoprijs via interventies te beïnvloeden.” Zie bron 10. Dit wijst op een structureel probleem op de wereldcacaomarkt.

- 2p **20** Noem dit probleem.

Met behulp van kaart 137A en de kaarten op bladzijde 175 van de atlas kun je bepalen welk land het meeste nadeel ondervindt van het vrijlaten van de cacaoprijs.

- 3p **21** A: Voor welk land is het vrijlaten van de cacaoprijs het meest nadelig?

Kies uit:

- Gabon
- Ghana
- Kameroen
- Nigeria

B: Beargumenteer je keuze met behulp van kaart 137A en gegevens op kaartblad 175.

De vragen 22 tot en met 24 gaan over ruimtelijk gedrag en politiek-ruimtelijke organisatie.

bron 11

De ontwikkeling van kleine nabuurgemeenten (=randgemeenten) is vrijwel steeds de afgeleide van de ontwikkeling van de stedelijke kern waarop ze zijn georiënteerd. De randgemeenten gedragen zich echter niet coöperatief, maar parasitair. Ze profiteren van de stedelijke instellingen en voorzieningen waarop ze zijn aangewezen zonder er aan mee te betalen, ze maken gebruik van een gunstiger concurrentiepositie, ze huisvesten koopkrachtige stedelingen en soms zijn er essentiële stedelijke instellingen op hun grondgebied gevestigd.

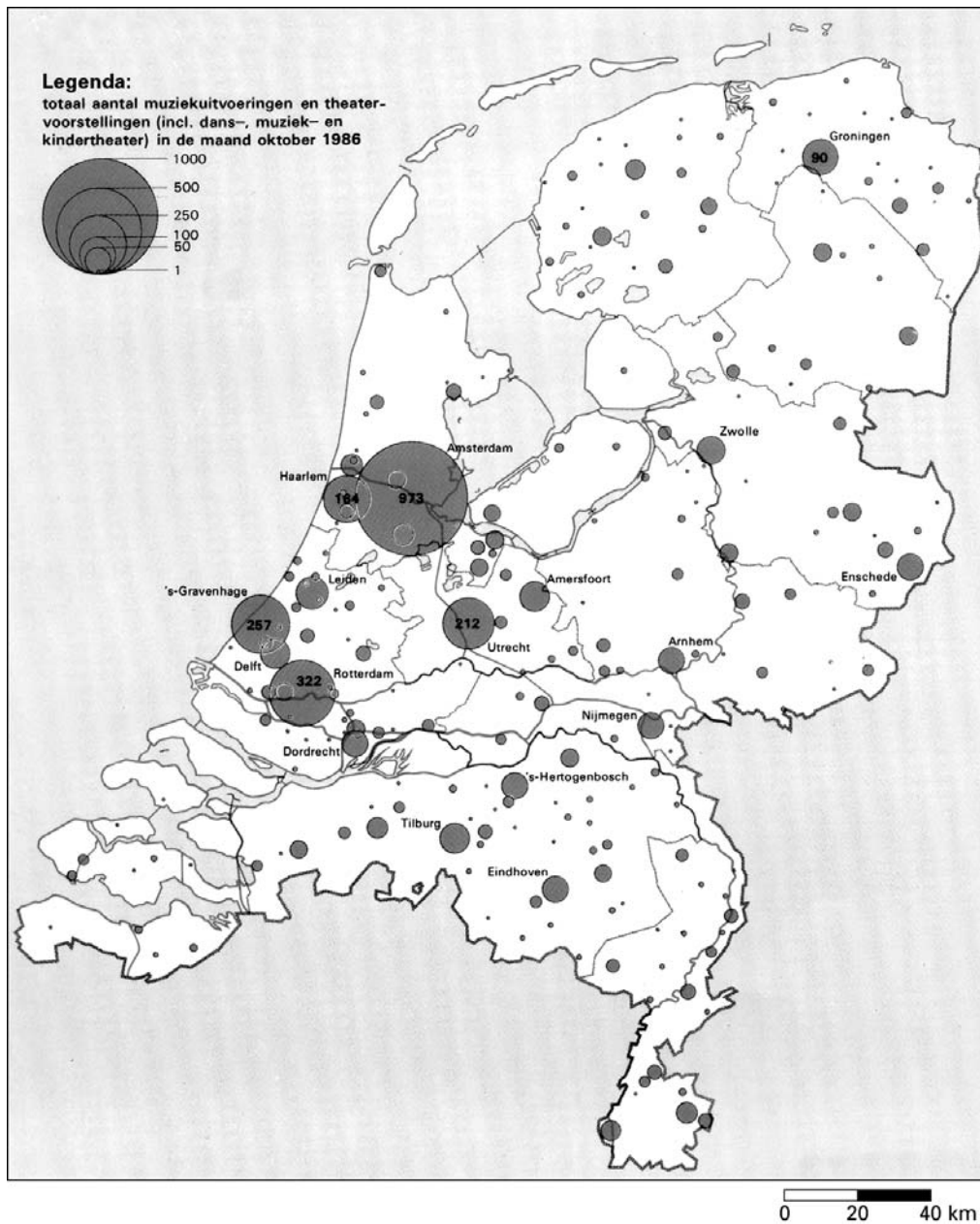
vrij naar: Citaat van N. de Boer, in: Bovenberg, K., Ruimte voor regionaal bestuur?, Amsterdam, 1994

Gebruik bron 11 bij de vragen 22 tot en met 24.

Bij de vragen 22 tot en met 24 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar en leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen.

Volgens bron 11 zijn de randgemeenten vaak succesvoller in het aantrekken van kantoren dan de centrale steden.

- 2p **22** Noem twee oorzaken waardoor randgemeenten, vergeleken met de centrale steden, bij de vestiging van kantoren vaak in een gunstiger concurrentiepositie verkeren.

bron: *Atlas van Nederland, deel 6, Voorzieningen, 's-Gravenhage, 1988*

Ook de bewoners van de randgemeenten maken gebruik van de culturele voorzieningen in Amsterdam. De randgemeenten zouden, volgens bron 11, hiervan profiteren zonder eraan mee te betalen.

- 2p **23** Leg uit dat de Amsterdamse economie, afgezien van de opbrengst van de kaartverkoop, ook voordeel heeft van deze bezoekers uit de randgemeenten.

Op grond van de gegevens uit bron 12 kan Amsterdam met recht de culturele hoofdstad van ons land genoemd worden.

Het grote cultuuraanbod in deze stad is onder andere het gevolg van het grote aantal inwoners van Amsterdam en het uitstralings-effect van de vele daar gevestigde opleidingsinstituten voor toneel, dans en muziek.

- 2p **24** Verklaar dat dankzij het uitstralings-effect het grote cultuuraanbod in Amsterdam kan bestaan. Maak bij de verklaring gebruik van de begrippen reikwijdte en drempelwaarde.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

bron 13

Verheugen houdt Oostenrijk voor: uitbreiding EU is gunstig

Van onze correspondent

BRUSSEL – Oostenrijk zal het meest profiteren van de uitbreiding van de EU. Het land heeft dus ook het meest te verliezen als Oostenrijks nieuwe coalitie de toetreding van Midden- en Oost-Europese landen zou blokkeren.

Met die constatering waarschuwde de Duitse Eurocommissaris voor de uitbreiding, Günther Verheugen, gisteren Oostenrijk, en vooral de FPÖ van Jörg Haider, om de uitbreiding niet verder een rol te laten spelen als politiek thema.

vrij naar: Trouw, 9 februari 2000

bron 14

Belang van de landbouw in enkele Centraal- en Oost-Europese landen en in de EU als geheel

1996	Landbouwgrond		Werkgelegenheid	
	x 1000 hectare	% totale oppervlakte	x 1000	% totale werkgelegenheid
Tsjechië	4279	54,3	211	4,1
Hongarije	6184	66,5	298	8,2
Polen	18474	59,1	4130	26,7
EU-15	135260	41,8	7514	5,1

bron: Agricultural Situation and Prospects in the Central and Eastern European Countries, Summary Report, DG VI working document, juni 1998

Gebruik de bronnen 13 en 14 en de atlas bij de vragen 25 tot en met 28.

Bij de vragen 25 tot en met 28 vergelijk je gebieden en verschijnselen met elkaar en leg je relaties tussen gebieden en verschijnselen.

Zeer waarschijnlijk zullen binnen afzienbare tijd ook Hongarije, Polen en Tsjechië lid worden van de EU. Over de wenselijkheid van deze uitbreiding van de EU en het tempo waarin deze gerealiseerd moet worden, wordt door de 15 lidstaten verschillend gedacht.

- 2p **25** Geef de geografische verklaring waarom, naast Duitsland, juist Oostenrijk het meest zal profiteren van deze uitbreiding van de EU.

De meeste landen in Zuid-Europa staan heel wat minder positief tegenover deze nieuwe uitbreiding van de EU.

- 2p **26** Verklaar dit met behulp van kaart 67C.

Deze uitbreiding van de EU met Hongarije, Polen en Tsjechië vormt vooral een uitdaging voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het doel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid om de landbouwers een redelijk levenspeil en een stabiel inkomen te garanderen dreigt door deze uitbreiding in gevaar te komen.

- 4p **27** Geef twee argumenten voor het in gevaar komen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid als gevolg van de uitbreiding van de EU.

Uitbreiding van de EU met landen in Midden- en Oost-Europa zal wellicht leiden tot verplaatsing van arbeidsintensieve industrie naar deze nieuwe lidstaten.

- 2p **28** Welke twee kaarttitels van de kaartbladen 70-71 ondersteunen deze veronderstelling het beste?

Einde